Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (druga izba)

z dnia 10 września 2013 r.*

Wizy, azyl, imigracja i inne polityki związane ze swobodnym przepływem osób — Polityka imigracyjna — Nielegalna imigracja i nielegalny pobyt — Repatriacja osób nielegalnie przebywających — Dyrektywa 2008/115/WE — Powrót nielegalnie przebywających obywateli państwa trzeciego — Postępowanie w sprawie wydalenia z terytorium — Środek detencyjny — Przedłużenie stosowania środka detencyjnego — Artykuł 15 ust. 2 i 6 — Prawo do obrony — Prawo do bycia wysłuchanym — Naruszenie — Konsekwencje

W sprawie C-383/13 PPU

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Raad van State (Niderlandy) postanowieniem z dnia 5 lipca 2013 r., które wpłynęło do Trybunału tego samego dnia, w postępowaniu:

M.G.,

N.R.

przeciwko

Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie,

TRYBUNAŁ (druga izba),

w składzie: R. Silva de Lapuerta, prezes izby, G. Arestis, J.C. Bonichot (sprawozdawca), A. Arabadjiev i J.L. da Cruz Vilaça, sędziowie,

rzecznik generalny: M. Wathelet,

sekretarz: M.A. Gaudissart, kierownik wydziału,

zważywszy wniosek sądu odsyłającego z dnia 5 lipca 2013 r., który wpłynął do Trybunału tego samego dnia, o rozpoznanie odesłania w trybie pilnym na podstawie art. 107 regulaminu postępowania przed Trybunałem Sprawiedliwości,

zważywszy postanowienie drugiej izby z dnia 11 lipca 2013 r. o uwzględnieniu tego wniosku,

uwzględniając procedurę pisemną i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 8 sierpnia 2013 r.,

rozważywszy uwagi przedstawione:

— w imieniu M.G. przez N.C. Blomjousa oraz M. Strooija, advocaten,

* Język postępowania: niderlandzki.

— w imieniu N.R. przez L.M. Webera oraz R.M. Setha Paula, advocaten,

— w imieniu rządu niderlandzkiego przez J. Langera oraz M. Bulterman, działających w charakterze pełnomocników,

— w imieniu rządu polskiego przez K. Pawłowską oraz M. Arciszewskiego, działających w charakterze pełnomocników,

— w imieniu Komisji Europejskiej przez M. Condou-Durande, A. Bouqueta oraz R. Troostersa, działających w charakterze pełnomocników,

po wysłuchaniu rzecznika generalnego,

wydaje następujący

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 15 ust. 6 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/115/WE z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie wspólnych norm i procedur stosowanych przez państwa członkowskie w odniesieniu do powrotów nielegalnie przebywających obywateli państw trzecich (Dz.U. L 348, s. 98) oraz art. 41 ust. 2 lit. a) Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (zwanej dalej „kartą").

2 Wniosek ten został przedstawiony w ramach sporów toczących się pomiędzy G. i R. a Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie (sekretarzem stanu ds. bezpieczeństwa i sprawiedliwości) w przedmiocie zgodności z prawem wydanych wobec nich decyzji o przedłużeniu stosowania środków detencyjnych celem wydalenia z terytorium.

Ramy prawne

Uregulowania Unii

3 Motywy 11,13 i 16 dyrektywy 2008/115 mają następujące brzmienie:

„(11) Należy ustanowić zbiór wspólnych minimalnych gwarancji prawnych, mających zastosowanie do decyzji dotyczących powrotu, tak aby zapewnić skuteczną ochronę interesów osób, których dotyczą […].

[…]

(13) Stosowanie środków przymusu powinno zostać w sposób wyraźny podporządkowane zasadom proporcjonalności i skuteczności w odniesieniu do zastosowanych środków i do zamierzonych celów […]. Państwa członkowskie powinny mieć możliwość korzystania z różnych możliwości nadzorowania powrotu przymusowego.

[…]

(16) Stosowanie środków detencyjnych w celu wydalenia należy ograniczyć i uzależnić od tego, czy jest ono proporcjonalne w odniesieniu do zastosowanych środków i zakładanych celów. Zastosowanie środka detencyjnego jest uzasadnione tylko w celu przygotowania powrotu lub wykonania wydalenia oraz jeśli zastosowanie łagodniejszych środków przymusu byłoby niewystarczające".

4 Artykuł 1 dyrektywy 2008/115 stanowi:

„Niniejsza dyrektywa określa wspólne normy i procedury, które mają być stosowane przez państwa członkowskie w odniesieniu do powrotów nielegalnie przebywających obywateli państw trzecich, zgodnie z prawami podstawowymi jako zasadami ogólnymi prawa wspólnotowego oraz prawa międzynarodowego, w tym z obowiązkami w zakresie ochrony uchodźców oraz praw człowieka”.

5 Artykuł 2 dyrektywy 2008/115 brzmi następująco:

„1. Niniejsza dyrektywa ma zastosowanie do obywateli państw trzecich nielegalnie przebywających na terytorium państwa członkowskiego.

[…]”.

6 Zgodnie z art. 15 dyrektywy 2008/115:

„1. O ile w danej sprawie nie mogą zostać zastosowane wystarczające, lecz mniej represyjne środki, państwa członkowskie mogą umieścić w ośrodku detencyjnym obywatela państwa trzeciego podlegającego procedurze powrotu tylko w celu przygotowania powrotu lub przeprowadzenia procesu wydalenia, w szczególności jeżeli:

a) istnieje ryzyko ucieczki, lub

b) dany obywatel państwa trzeciego unika lub utrudnia przygotowania do powrotu lub proces wydalenia.

Jakikolwiek środek detencyjny stosowany jest przez możliwie najkrótszy okres i tylko dopóki trwają przygotowania do wydalenia oraz podlega wykonaniu z należytą starannością.

2. Decyzja o zastosowaniu środka detencyjnego wydawana jest przez organy administracyjne lub sądowe.

Decyzja o zastosowaniu środka detencyjnego wydawana jest w formie pisemnej, z podaniem uzasadnienia faktycznego i prawnego.

Jeżeli decyzja o zastosowaniu środka detencyjnego została wydana przez organy administracyjne, państwa członkowskie:

a) zapewniają kontrolę sądową, w trybie przyspieszonym, zgodności z prawem środka detencyjnego, najszybciej jak to możliwe po jego zastosowaniu;

b) lub przyznają danemu obywatelowi państwa trzeciego prawo do wszczęcia postępowania w celu poddania kontroli sądowej, w trybie przyspieszonym, zgodności z prawem środka detencyjnego, najszybciej jak to możliwe po jego zastosowaniu. W takim przypadku państwa członkowskie niezwłocznie informują danego obywatela państwa członkowskiego o możliwości wszczęcia takiego postępowania.

Jeżeli zastosowanie środka detencyjnego jest niezgodne z prawem, dany obywatel państwa trzeciego zostaje natychmiast zwolniony.

3. W każdym przypadku środek detencyjny podlega kontroli w rozsądnych odstępach czasu na wniosek danego obywatela państwa trzeciego lub z urzędu. W przypadku przedłużonych okresów pobytu w ośrodku detencyjnym kontrole podlegają nadzorowi ze strony organu sądowego.

4. Przesłanki zastosowania środka detencyjnego ustają, a dana osoba zostaje niezwłocznie zwolniona, jeżeli okaże się, że nie ma już rozsądnych perspektyw jej wydalenia ze względów natury prawnej lub innych, lub że warunki określone w ust. 1 nie są już spełniane.

5. Środek detencyjny jest utrzymany, dopóki nie spełnione zostaną warunki określone w ust. 1 [dopóki spełniane są warunki] i jest to konieczne do zapewnienia skutecznego wydalenia. Każde państwo członkowskie określa maksymalny okres zastosowania środka detencyjnego, który nie może przekroczyć sześciu miesięcy.

6. Państwa członkowskie nie mogą przedłużać okresu, o którym mowa w ust. 5, z wyjątkiem przedłużenia na ograniczony okres nieprzekraczający kolejnych dwunastu miesięcy zgodnie z prawem krajowym, jeżeli pomimo wszelkich rozsądnych starań wydalenie może potrwać dłużej ze względu na:

a) brak współpracy ze strony danego obywatela państwa trzeciego, lub

b) opóźnienia w uzyskiwaniu niezbędnej dokumentacji od państw trzecich".

Uregulowania niderlandzkie

7 Zgodnie z art. 2:1 ust. 1 Algemene wet bestuursrecht (ogólnej ustawy prawa administracyjnego) każdy może, w celu ochrony swoich interesów w kontaktach w administracją, skorzystać z pomocy doradcy lub być reprezentowanym przez pełnomocnika.

8 Zgodnie z art. 4:8 ust. 1 wspomnianej ustawy, administracja umożliwia uczestnikowi postępowania przedstawienie swojego stanowiska przed wydaniem decyzji, która będzie prawdopodobnie dla niego niekorzystana i która nie zostaje wydana na jego wniosek, o ile decyzja ma zostać oparta na faktach, które dotyczą tego uczestnika postępowania, a fakty te nie zostały w tej sprawie przez niego samego przedstawione.

9 Na podstawie art. 59 ust. 1 zdanie wprowadzające i lit. a) Vreemdelingenwet 2000 (ustawy z 2000 r. o cudzoziemcach, zwanej dalej „Vw 2000") cudzoziemiec, którego pobyt jest nielegalny, może, jeżeli wymagają tego względy porządku publicznego lub bezpieczeństwa narodowego, zostać umieszczony w ośrodku detencyjnym na polecenie Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie celem wydalenia z terytorium.

10 Zgodnie z art. 59 ust. 5 Vw 2000, pobyt w ośrodku detencyjnym, o którym mowa w ust. 1, nie może przekroczyć sześciu miesięcy.

11 Na podstawie art. 59 ust. 6 okres wymieniony w ust. 5 może zostać przedłużony o kolejne dwanaście miesięcy, jeżeli pomimo wszelkich stosownych starań środek w postaci wydalenia prawdopodobnie potrwa dłużej z uwagi na brak gotowości do współpracy ze strony cudzoziemca albo na nieuzyskanie niezbędnej dokumentacji od państw trzecich.

12 Zgodnie z art. 94 ust. 4 Vw 2000 Rechtbank stwierdza zasadność skargi na środek detencyjny, jeżeli uzna, że stosowanie tego środka narusza przepisy Vw 2000 albo że przy wyważeniu wszystkich podlegających uwzględnieniu interesów nie okazuje się on racjonalnie uzasadniony. W tym przypadku Rechtbank zarządza uchylenie środka.

13 Zgodnie z art. 106 ust. 1 Vw 2000 Rechtbank może przyznać cudzoziemcowi odszkodowanie na koszt państwa w przypadku zarządzenia uchylenia środka polegającego na pozbawieniu wolności albo jeśli pozbawienie wolności zostało uchylone przed rozpoznaniem wniosku o uchylenie tego środka.

14 Artykuł 106 ust. 2 stanowi, że ust. 1 tego przepisu znajduje odpowiednie zastosowanie, jeżeli wydział sporów Raad van State zarządzi uchylenie środka polegającego na pozbawieniu wolności.

15 Zgodnie z art. 5.1a ust. 1 Vreemdelingenbesluit 2000 (rozporządzenia z 2000 r. w sprawie cudzoziemców) cudzoziemiec, którego pobyt jest nielegalny, może zostać umieszczony w ośrodku detencyjnym, gdy wymagają tego względy porządku publicznego lub bezpieczeństwa narodowego, jeżeli:

„a) istnieje ryzyko ucieczki cudzoziemca,

albo

b) cudzoziemiec obejdzie lub utrudni przygotowanie wyjazdu albo postępowanie w sprawie wydalenia z terytorium".

Postępowania przed sądami krajowymi i pytania prejudycjalne

16 W dniach 24 października 2012 r. i 11 listopada 2012 r. władze niderlandzkie umieściły odpowiednio panów G. i R. w ośrodku detencyjnym w ramach procedury wydalenia z terytorium. Mocą odrębnych decyzji z dnia 19 kwietnia 2013 r. w odniesieniu do pierwszego z cudzoziemców oraz z dnia 29 kwietnia 2013 r. w odniesieniu do drugiego przedłużono stosowanie wobec nich środka detencyjnego na okres nieprzekraczający dwunastu miesięcy z uwagi między innymi na brak współpracy ze strony zainteresowanych w ramach postępowania w sprawie wydalenia z terytorium.

17 G. i R. wnieśli skargi na dotyczące ich decyzje o przedłużeniu stosowania środka detencyjnego. Wyrokami z dnia 22 maja 2013 r. i z dnia 24 maja 2013 r. sąd pierwszej instancji, Rechtbank Den Haag, stwierdził naruszenie prawa do obrony, lecz oddalił skargi z tego względu, że nieprawidłowość ta nie powodowała stwierdzenia nieważności decyzji o przedłużeniu stosowania środka detencyjnego. G. i R. wnieśli od tych wyroków apelację do Raad van State.

18 Zdaniem tego sądu okoliczności sporów w postępowaniach głównych wchodzą w zakres stosowania dyrektywy 2008/115. Bezsporne jest według niego również to, że zostało naruszone prawo do obrony z tego względu, że przed wydaniem spornych w postępowaniach głównych decyzji zainteresowani nie zostali zgodnie z prawem wysłuchani w świetle warunków przewidzianych w ustawie krajowej.

19 Sąd uściśla, że w prawie krajowym sądy określają konsekwencje prawne takiego naruszenia, biorąc pod uwagę interesy gwarantowane poprzez przedłużenie stosowania środka detencyjnego, a w związku z tym nie są zobligowane do stwierdzenia nieważności decyzji o przedłużeniu środka detencyjnego wydanej z naruszeniem obowiązku uprzedniego wysłuchania zainteresowanego, jeśli za priorytetowy uważa się interes leżący w dalszym stosowaniu środka detencyjnego.

20 Sąd odsyłający stawia jednak pytanie o zgodność takiego orzecznictwa z prawem Unii. Uściśla również, że w prawie niderlandzkim, jeśli sąd krajowy ustali, że należy stwierdzić nieważność decyzji o zastosowaniu środka detencyjnego, właściwe organy nie mają możliwości wydania nowej decyzji, a tym samym zainteresowany powinien zostać niezwłocznie zwolniony.

21 W tych okolicznościach Raad van State postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy naruszenie przez administrację krajową ogólnej zasady poszanowania prawa do obrony, wyrażonej również w art. 41 ust. 2 [karty], w trakcie wydawania decyzji w sprawie przedłużenia stosowania środka detencyjnego w rozumieniu art. 15 ust. 6 dyrektywy […] 2008/115 […] prowadzi we wszystkich przypadkach bezwarunkowo do obowiązku uchylenia stosowania środka detencyjnego?

2) Czy ta ogólna zasada poszanowania prawa do obrony pozostawia zakres swobody dla dokonania wyważenia interesów, w ramach którego obok ciężaru naruszenia tej zasady i wynikających stąd naruszeń interesów cudzoziemca uwzględnieniu podlegają również interesy państwa członkowskiego, którym służy przedłużenie stosowania środka detencyjnego?”.

W przedmiocie wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

W przedmiocie procedury pilnej

22 Raad van State zwrócił się, na podstawie przepisów art. 267 ostatni akapit TFUE i art. 107 regulaminu postępowania przed Trybunałem Sprawiedliwości o to, by niniejsze odesłanie prejudycjalne zostało rozpatrzone w trybie pilnym.

23 Sąd odsyłający uzasadnił swój wniosek tym, że obywatele państw trzecich, których dotyczą spory w rozpoznawanych przezeń postępowaniach krajowych, znajdują się w ośrodku detencyjnym a ich sytuacja mieści się w zakresie stosowania przepisów tytułu V traktatu FUE, dotyczących dziedziny przestrzeni, wolności i bezpieczeństwa. W wypadku gdyby na pytanie pierwsze miała zostać udzielona odpowiedź twierdząca, należałoby natychmiast uchylić środek detencyjny. W przypadku udzielenia odpowiedzi przeczącej na pytanie pierwsze oznacza to, że istnieje możliwość dokonania wyważenia interesów i Raad van State ma obowiązek je przeprowadzić i dokonać starannej oceny kwestii, czy powinno to doprowadzić do uchylenia środków detencyjnych.

24 W tej kwestii należy, po pierwsze, wskazać, że niniejsze odesłanie prejudycjalne dotyczy wykładni dyrektywy 2008/115, która wchodzi w zakres dziedziny objętej traktatem FUE część trzecia, tytuł V. Może ono zatem podlegać rozpoznaniu w pilnym trybie prejudycjalnym przewidzianym w art. 23a statutu Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej i art. 107 regulaminu postępowania.

25 Po drugie, należy stwierdzić, że – jak wskazuje sąd odsyłający – skarżący w postępowaniu głównym są obecnie pozbawieni wolności, a rozstrzygnięcie sporów w postępowaniach głównych może mieć znaczenie dla niezwłocznego zakończenia stosowania środka polegającego na pozbawieniu wolności.

26 Biorąc powyższe pod uwagę, druga izba Trybunału, zgodziwszy się z propozycją sędziego sprawozdawcy i po wysłuchaniu rzecznika generalnego, postanowiła w dniu 11 lipca 2013 r. uwzględnić wniosek sądu odsyłającego o rozpoznanie odesłania prejudycjalnego w trybie pilnym.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

27 Poprzez swoje pytania, które trzeba zbadać łącznie, sąd odsyłający zmierza zasadniczo do ustalenia, czy wykładni prawa Unii, a w szczególności art. 15 ust. 2 i 6 dyrektywy 2008/115 należy dokonywać w ten sposób, że jeśli w ramach postępowania administracyjnego wydano decyzję o przedłużeniu stosowania środka detencyjnego z naruszeniem prawa do bycia wysłuchanym, to należy niezwłocznie zakończyć

stosowanie środka detencyjnego lub czy sąd krajowy, do którego należy ocena zgodności z prawem tej decyzji o przedłużeniu stosowania środka detencyjnego, może utrzymać ją w mocy, jeśli uzna ją za zasadną po dokonaniu wyważenia podlegających uwzględnieniu interesów.

28 Należy stwierdzić, że sąd odsyłający sugeruje, że w okolicznościach sporów, które podlegają jego rozpatrzeniu, decyzje o przedłużeniu stosowania środka detencyjnego zostały wydane z naruszeniem prawa do bycia wysłuchanym. Nie jest zatem zadaniem Trybunału w ramach niniejszego pilnego postępowania prejudycjalnego wypowiadanie się w przedmiocie przesłanek istnienia naruszenia obowiązku zapewnienia prawa do bycia wysłuchanym w świetle prawa Unii, lecz jedynie wskazanie sądowi odsyłającemu, jakie konsekwencje wiążą się z takim naruszeniem.

29 W tym względzie należy zauważyć, że dyrektywa 2008/115 w ramach swego rozdziału III, zatytułowanego „Gwarancje proceduralne", ustala przesłanki formalne, jakie muszą spełniać decyzje o wykonaniu wydalenia, to znaczy muszą być sporządzone w formie pisemnej z podaniem uzasadnienia, a państwa członkowskie zobowiązane są ustanowić skuteczne środki odwoławcze od takich decyzji. Omawiana dyrektywa w ramach rozdziału IV poświęconego środkowi detencyjnemu w celu wydalenia przewiduje w szczególności w art. 15 ust. 2, że decyzja o zastosowaniu środka detencyjnego wydawana jest przez organy administracyjne lub sądowe w formie pisemnej, z podaniem uzasadnienia faktycznego i prawnego, i uściśla przesłanki jej kontroli sądowej, jeśli została wydana przez organ administracyjny. Artykuł 15 ust. 2 ostatni akapit dyrektywy 2008/115 przewiduje poza tym, że dany obywatel państwa trzeciego zostaje niezwłocznie zwolniony, jeżeli stosowanie środka detencyjnego jest niezgodne z prawem.

30 Należy jeszcze zauważyć, że o ile art. 15 ust. 6 omawianej dyrektywy stanowi, że państwa członkowskie mogą przedłużyć, na podstawie prawa krajowego, stosowanie środka detencyjnego w celu wydalenia na ograniczony okres nieprzekraczający kolejnych dwunastu miesięcy, jeżeli spełnione zostają określone przesłanki materialne, o tyle przepis ten nie stanowi żadnej zasady proceduralnej.

31 Należy zatem stwierdzić, że o ile zamiarem prawodawcy było w ten sposób szczegółowe uregulowanie w dyrektywie 2008/115 gwarancji przyznanych danym obywatelom państw trzecich zarówno w odniesieniu do decyzji o wydaleniu z terytorium, jak i decyzji o zastosowaniu wobec nich środków detencyjnych, o tyle nie uściślił on jednak, czy i w jakich okolicznościach należy zapewnić przestrzeganie prawa tych obywateli do bycia wysłuchanym ani konsekwencji, jakie należałoby wyciągnąć z naruszenia tego prawa, poza ogólnym wymogiem zwolnienia w wypadku gdy stosowanie środka detencyjnego jest niezgodne z prawem.

32 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem prawo do obrony, które obejmuje prawo do bycia wysłuchanym i prawo do dostępu do akt, widnieje wśród praw podstawowych stanowiących integralną część porządku prawnego Unii i wymienionych w karcie (zob. podobnie wyrok z dnia 18 lipca 2013 r. w sprawach połączonych C-584/10 P, C-593/10 P i C-595/10 P Komisja i in. przeciwko Kadi, pkt 98 i 99 oraz przytoczone tam orzecznictwo). Prawdą jest również, że przestrzeganie tych praw wiąże bezwzględnie nawet wtedy, gdy właściwe uregulowanie nie przewiduje wyraźnie takiej formalności (zob. podobnie wyrok z dnia 22 listopada 2012 r. w sprawie C-277/11 M., pkt 86 i przytoczone tam orzecznictwo).

33 Trybunał jednak stwierdził już, że prawa podstawowe, takie jak poszanowanie prawa do obrony, nie mają charakteru bezwzględnego, lecz mogą podlegać ograniczeniom, pod warunkiem że ograniczenia te rzeczywiście odpowiadają celom interesu ogólnego, jakim służy dany środek, i że nie stanowią z punktu widzenia realizowanych celów nieproporcjonalnej oraz niedopuszczalnej ingerencji w samą istotę praw w ten sposób gwarantowanych (wyrok z dnia 15 czerwca 2006 r. w sprawie C-28/05 Dokter i in., Zb.Orz. s. I-5431, pkt 75).

34 Ponadto istnienie naruszenia prawa do obrony należy oceniać przy uwzględnieniu szczególnych okoliczności danej sprawy (zob. podobnie wyrok z dnia 25 października 2011 r. w sprawie C-110/10 P Solvay przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-10439, pkt 63), w szczególności charakteru rozpatrywanego aktu, okoliczności jego przyjęcia oraz przepisów prawa regulującego daną dziedzinę (ww. wyrok w sprawie Komisja i in. przeciwko Kadi, pkt 102 i przytoczone tam orzecznictwo).

35 Obowiązek poszanowania prawa do obrony adresatów decyzji, które w znaczący sposób dotykają ich interesów, ciąży w ten sposób zasadniczo na organach administracyjnych państw członkowskich wówczas, gdy podejmują one decyzje wchodzące w zakres stosowania prawa Unii. W sytuacji takiej, jaka ma miejsce w niniejszym przypadku, gdy ani przesłanki zapewnienia poszanowania prawa do obrony obywateli państw trzecich nielegalnie przebywających na terytorium państwa członkowskiego, ani konsekwencje naruszenia tego prawa nie są określone w prawie Unii, owe przesłanki i konsekwencje mieszczą się w zakresie prawa krajowego, o ile uchwalone w tym celu przepisy są takie same jak przepisy, z których korzystają jednostki w porównywalnych sytuacjach w prawie krajowym (zasada równoważności), a także nie uczynią one wykonywania praw przyznanych przez porządek prawny Unii praktycznie niemożliwym lub nadmiernie utrudnionym (zasada skuteczności) (zob. podobnie w szczególności wyroki: z dnia 18 grudnia 2008 r. w sprawie C-349/07 Sopropé, Zb.Orz. s. I-10369, pkt 38; z dnia 19 maja 2011 r. w sprawie C-452/09 Iaia i in., Zb.Orz. s. I-4043, pkt 16).

36 W zakresie, w jakim państwa członkowskie mogą pozwalać tym obywatelom na korzystanie z prawa do obrony według tych samych zasad co określone do regulowania sytuacji wewnętrznych, owe zasady muszą być zgodne z prawem Unii, a przede wszystkim nie podważać skuteczności dyrektywy 2008/115.

37 A zatem to właśnie w kontekście całego orzecznictwa w przedmiocie poszanowania prawa do obrony oraz systematyki dyrektywy 2008/115 państwa członkowskie powinny w ramach ich autonomii proceduralnej, po pierwsze, określać warunki, na jakich należy zapewnić poszanowanie prawa obywateli państw trzecich przebywających nielegalnie na terytorium tego państwa do bycia wysłuchanym oraz po drugie wyciągać konsekwencje z naruszenia tego prawa.

38 W świetle pytań postawionych przez sąd odsyłający należy stwierdzić, że zgodnie z prawem Unii naruszenie prawa do obrony, a w szczególności prawa do bycia wysłuchanym prowadzi do stwierdzenia nieważności decyzji wydanej po zakończeniu rozpatrywanego postępowania administracyjnego tylko wówczas, gdy w braku tego naruszenia postępowanie mogłoby doprowadzić do odmiennego rezultatu (zob. podobnie w szczególności wyroki: z dnia 14 lutego 1990 r. w sprawie C-301/87 Francja przeciwko Komisji, Rec. s. I-307, pkt 31; z dnia 5 października 2000 r. w sprawie C-288/96 Niemcy przeciwko Komisji, Rec. s. I-8237, pkt 101; z dnia 1 października 2009 r. w sprawie C-141/08 P Foshan Shunde Yongjian Housewares & Hardware przeciwko Radzie, Zb.Orz. s. I-9147, pkt 94; z dnia 6 września 2012 r. w sprawie C-96/11 P Storck przeciwko OHIM, pkt 80).

39 Z tego wynika, że po pierwsze, jakakolwiek nieprawidłowość w wykonywaniu prawa do obrony w trakcie postępowania administracyjnego w sprawie przedłużenia stosowania środka detencyjnego wobec obywatela państwa trzeciego celem jego wydalenia z terytorium nie może stanowić naruszenia tego prawa. Po drugie, jakakolwiek nieprawidłowość w zakresie prawa do bycia wysłuchanym nie może w konsekwencji powodować każdorazowo niezgodności z prawem decyzji wydanej w rozumieniu art. 15 ust. 2 ostatni akapit dyrektywy 2008/115 i nie wymaga automatycznie zwolnienia danego cudzoziemca.

40 W celu stwierdzenia takiej niezgodności z prawem do sądu krajowego należy zbadanie, w razie uznania istnienia uchybienia prawu do bycia wysłuchanym, czy w zależności od szczególnych okoliczności faktycznych i prawnych danego przypadku, rozpatrywane postępowanie administracyjne mogło było doprowadzić do odmiennego rezultatu z tego względu, że obywatele państw trzecich mogli byli powołać się na okoliczności mogące uzasadniać zakończenie stosowania wobec nich środka detencyjnego.

41 Nieprzyznanie sądowi krajowemu takiej swobody oceny i nakazanie, by każde naruszenie prawa do bycia wysłuchanym prowadziło automatycznie do stwierdzenia nieważności decyzji o przedłużeniu stosowania środka detencyjnego i jej uchylenia, nawet gdy taka nieprawidłowość mogłaby w rzeczywistości pozostawać bez znaczenia dla omawianej decyzji o przedłużeniu stosowania środka detencyjnego i gdy umieszczenie w ośrodku detencyjnym spełnia przesłanki materialne określone w art. 15 dyrektywy 2008/115, mogłoby naruszać skuteczność tej dyrektywy.

42 Należy bowiem przypomnieć, że na podstawie motywu 2 omawianej dyrektywy dąży ona do wprowadzenia skutecznej polityki wydalania i repatriacji, opartej na wspólnych normach, aby osoby, które mają być wydalone, traktowane były w sposób ludzki oraz z pełnym poszanowaniem ich praw podstawowych a także ich godności. Podobnie, zgodnie z motywem 13 tej dyrektywy, stosowanie środków przymusu powinno zostać w sposób wyraźny podporządkowane zasadom proporcjonalności i skuteczności w odniesieniu do zastosowanych środków i do zamierzonych celów.

43 Ponadto wydalenie każdego obywatela państwa trzeciego nielegalnie przebywającego na terytorium Unii stanowi sprawę priorytetową dla państw członkowskich, zgodnie z celem dyrektywy 2008/115 (zob. podobnie wyrok z dnia 6 grudnia 2011 r. w sprawie C-329/11 Achughbabian, Zb.Orz. s. I I-12695pkt 38).

44 Stosowana przez sąd krajowy kontrola ewentualnego naruszenia prawa do bycia wysłuchanym podczas postępowania administracyjnego w sprawie wydania decyzji o przedłużeniu stosowania środka detencyjnego w rozumieniu art. 15 ust. 6 dyrektywy 2008/115 powinna tym samym polegać na zbadaniu, w zależności od szczególnych okoliczności faktycznych i prawnych danego przypadku, czy nieprawidłowości proceduralne rzeczywiście pozbawiły tych, którzy się na nie powołują, możliwości lepszego przedstawienia swojej linii obrony w takim zakresie, że rozpatrywane postępowanie administracyjne mogło doprowadzić do odmiennego rezultatu.

45 Biorąc powyższe pod uwagę, na przedstawione pytania prejudycjalne trzeba odpowiedzieć w sposób następujący: wykładni prawa Unii, a w szczególności art. 15 ust. 2 i 6 dyrektywy 2008/115 należy dokonywać w ten sposób, że w sytuacji gdy w ramach postępowania administracyjnego wydano decyzję o przedłużeniu stosowania środka detencyjnego z naruszeniem prawa do bycia wysłuchanym, sąd krajowy, którego zadaniem jest ocena zgodności tej decyzji z prawem, może uchylić stosowanie środka detencyjnego tylko wówczas, gdy uzna, w świetle wszystkich okoliczności faktycznych i prawnych każdego poszczególnego przypadku, że takie naruszenie rzeczywiście pozbawiło osobę, która się na nie powołuje, możliwości lepszego przedstawienia swojej linii obrony w takim zakresie, że rozpatrywane postępowanie administracyjne mogło doprowadzić do odmiennego rezultatu.

W przedmiocie kosztów

46 Dla stron postępowania przed sądem krajowym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed tym sądem; do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż poniesione przez strony postępowania przed sądem krajowym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (druga izba) orzeka, co następuje:

Wykładni prawa Unii, a w szczególności art. 15 ust. 2 i 6 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/115/WE z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie wspólnych norm i procedur stosowanych przez państwa członkowskie w odniesieniu do powrotów nielegalnie przebywających obywateli państw trzecich, należy dokonywać w ten sposób, że w sytuacji gdy w ramach postępowania administracyjnego wydano decyzję o przedłużeniu stosowania środka detencyjnego z naruszeniem prawa do bycia wysłuchanym, sąd krajowy, którego zadaniem jest ocena zgodności tej decyzji z prawem, może uchylić stosowanie środka detencyjnego tylko

wówczas, gdy uzna, w świetle wszystkich okoliczności faktycznych i prawnych każdego poszczególnego przypadku, że takie naruszenie rzeczywiście pozbawiło osobę, która się na nie powołuje, możliwości lepszego przedstawienia swojej linii obrony w takim zakresie, że rozpatrywane postępowanie administracyjne mogło doprowadzić do odmiennego rezultatu.

Podpisy